

CAN'CA Kitap Değerlendirme "Ömrümün Yarısı – Hava Kuvvetlerinde 40 Yıl"

Can EREL
Uçak Mühendisi
can.ereel@canerel.com.tr

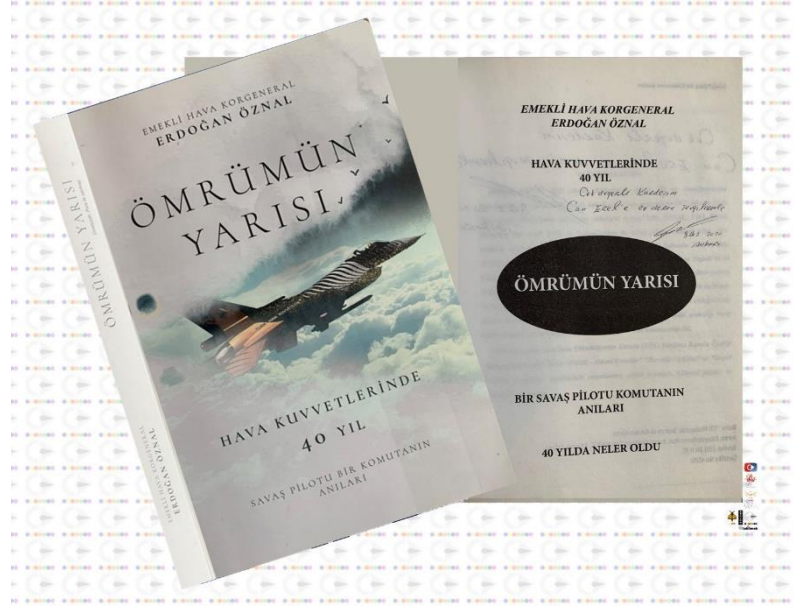

Eskişehir, havacılığın farklı olduğu bir şehridir; ama bu özellik içinde yaşandığında uğraşı öncelikleri nedeni ile tam da anlaşılabilir. Bu bilmezliği hissettiğimde durumun altını çizip, anımsatmak için "*Ne mutlu o toprağın insanına, o toprakta yaşayana ve bunun farkında olana...*" sözümü çok kullanırdım. O kadar kullanmışım ki, işletme alanında öğretim gördüğümüz lisans ve yüksek lisans süreçlerinde sınıf arkadaşım olmuş meslektaş büyüğüm Basri ağabeyim bunu 26 yıl sonra "Eskişehir ile Gelen(ler)" başlıklı CAN'CA Havacılık Buluşmaları programımız bittiğinde katılımcılara ve akabinde yerel bir [gazetede yer alan söyleşide](#) paylaşarak yeniden hatırlattı; on yıllarca yıl sonra...

Bir yıl sonra bir başka gelişme bu tespitimi yeniden kanıtladı; hem de altını pek çok konuda çizerek...
...üniformalı meslek kariyerimde komutanım, eserleri ile yurtdışı tayinime hazırlığımda mesleki görgü kaynağı öğretilim ve emeklilik döneminde komşum olan Emekli Hava Pilot Korgeneral Erdoğan ÖZNAL tarafından adeta bir havacılık serüveni güncesi olarak hazırlanan "Ömrümün Yarısı" isimli kitabın pek çok bölümünde o güzel şehrin farklı bir hayat pençesinden benzer izlerine şahit oldum.

Askeri havacılık eğitimi ve gelişimi süreçlerinde titizliğini bilerek izlediğim bu değerli büyüğüm ile, mesleki protokol, görgü ve nezaket hâkimiyeti nedeni ile, Aviation Turkey içinde düzenli yazılarına yer vererek "Havacılık Görgüsü" bölümünü hazırlama projemizi de görüşmeyi sürdürüyordum...
...hani ülkemizin küresel havacılıkla iletişim kanalı olarak bir meslek hayali olarak projelendirip DT Medya isimli yayın grubunun değerli ilgisi ile ülkemizin ilk İngilizce havacılık dergisi olarak hayata geçirilen ve benim de mütevazı katkı sağladığım Aviation Turkey.

İşte bu duygu ve düşünce ile okudum bu özel mesleki otobiyografi kitabını, ancak demokratik bir toplumda Cumhuriyet ile elde edilebilecek fırsatların iyi bir şekilde değerlendirilerek sahip olunmuş bir mesleğin tüm işlevleri ve seviyelerinde hakkı verilerek yaşanmış, heyecan verici bir serüvene şahit oldum. İyi ki de tanımış ve örnek almışım dedim, minnetle...

Satılmayan özel bir baskı olan ve özel bir armağan olarak paylaşılan bu Türkçe kitabı okumaya,

- Yazar** : Erdoğan ÖZNAL (Emekli Hava Pilot Korgeneral)
Baskı : TED Matbaacılık Tasarım ve Reklam Ajansı (Ankara, 2020)
Sertifika No : 43252
Sayfa Sayısı : 292

şeklinde özetlenebilecek künyesi ile başladım; içinde resim veya şema olmamasına rağmen okuyanın gözüne her bir detayı bir film şeridi ile getirenlerin emeklerine şükranlarımı sundum.

Kitabın, önsöz sonrası doğum ve çocukluk sonrası başlayan askeri kariyer aşamalarının oluşturduğu bölümlerinde yaşanmışlıklarla süslenmiş tespit ve değerlendirmeler bazen geçmiş mesleki sürecimle kesişerek gülümsetip bazen düşündürdükleri ile üzse de çoğu halde düşündürüp öğrettiğini, ama her bir sayfasının keyif ile okunduğunu söylemem olanaklı...

İçsel bir hesaplaşmanın güdülediğini düşündüğüm bu çalışmanın önsözünde dikkatimi çeken, insan hamurunda olması beklenen vefa ile havacılık mesleğine sahip olanın inanarak bilmesi gereken takım anlayışı vurgusu...

Ekonomik gerekçelerle alev alan ve üniformanın dayanılmaz cazibesi ile şekillenen ihtiyacın, her ihtimale karşı bir tanıdık desteğinde karşılanması çabası ile Türk ulusunun yüce çıkarları kabul edilen mesleki öğretim kurumlarına girmenin heyecanı, yaşam ve gelişim süreçleri, sürdürülebilir başarı için yapılanlar samimiyetle paylaşılan ayrıntılara sahip.

Kuleli Askeri Lisesinde 14 yaşından itibaren 41 yıl giydiği üniformasının apoletinde her beş yılda bir rütbe değiştirerek korgeneralliğe yükselmiş bir muharip jet uçağı pilotunun,

- Öğretim-egitim süreci,
- T-34, F-84, F-100, F-104, F-4 ve F-16 uçaklarında ilk uçuştan filo komutanlığına uçuculuğu,
- Hava Harp Okulu ve Hava Harp Akademisi yöneticiliği,
- Milli askeri yapıda Şube Müdürlüğünden J Başkanlığına ve NATO yapısında Plan Subaylığından Daire Başkanlığına karargâh görevleri...

...ve bu görevlerde yaşanan, bu görevlerle ilişkilendirilen ayrıntılardan notlar aldım; *yeri geldikçe ilave ettiğim düşünce ve katkılarımla birkaçını paylaşmalıyım:*

- *Türkiye'nin NATO katılımı ile kendisine biçilen rol nedeni ile pik yapan pilot ihtiyacı ve meslek eğitimine yansımaları çok net görülür; kapasitesi üzerinde öğrenci alan harp okulunda aynı aynada beş öğrencinin sakal tıraşı olması güzel bir örnek...*

Günümüzde, doğrudan hava ve uzay ilişkili orta ve yükseköğretimde gerekçesi bir türlü anlaşılamayan program sayısı ve öğrenci kontenjan artışları ile ilgili yıllar sonra yazılabilecekleri düşündüm...

- Türk Hava Kuvvetleri,
 - En kalabalık,
 - İlk kadın öğrenci ve subay olan,
 - En çok pilot yetiştiren,
 - En fazla şehit veren,
 - En çok kurmay subay ve dolayısı ile general çıkaran,
 - En fazla yurtdışı görev yapan,1957 devresinin kılıç kuşanmadan mezun olup, terfi etmiş üyesine okuduğu, "Sabahın ilk ışıklarını dağın ortasında mahzun kalmış bir gölde yıkanırken gördüm." cümlesini anımsatarak gün doğumdaki uçuşta göl dalışı farklı bir heyecandır.
- "Stiff Neck" pilot olmayı reddeden dikkatli durumsallıkla her zaman uçuş emniyetini temel alan gelişime şahit oldum.
- Muharip uçak pilotu özelinde beslenme ve yaşam kalitesinin mesleki sürece ve havacılık emniyetine etkisini örnekleri ile okudum.
- Toplumsal hayat ve dünyanın gelişimine yönelik ilgi sürekliliğinin de mesleki gelişimin tamamlayıcıları arasında; yaşanması gerektiğine bir kez daha inandım.

Muhalefet partisi liderine geçmiş olsun dileğini iletme girişimi, benzer çağlarda ekonomik sıkıntıları dile getirmek için TBMM'de ilgili komisyon başkanına, ilgili ve ilgi duyacak bakanlara ve başbakana erişim girişimimizi anımsadım.

- İstanbul'dan trenle 3 gün 2 gece süren tren yolculukları ile ulaşılan Diyarbakır'da da Dilan Bar, Falcı Gürcü Bacı, Tatlıcı Şehmuz varmış...
- İlk jet uçağında hocasının "Kardeşim, lütfen bundan sonra daha dikkatli olunuz!" sözünün en itici ve kötü söz olarak kaydedildiği meslek hayatını düşündüm.
- NATO süreçlerinde milli süreçlere geçen plan tatbikatlarında, üzerine gelen Hızlı Trenler gelen, askeri tıbbiyeden büyüğüm Hızır ağabeyim gülümsetti.

Yakın akrabamın çok önemli bir rahatsızlığında "Hızır Güibi.." yetişmişti, 1980'li yılların ikinci yarısında...

- Bir divan ilavesi ile C-47 uçağı VIP konfigürasyon kazanabiliyor...
- Kafa Koparan Pilot Agâh'ın hazin sonu göz yaşartıcı; beklenen bir son olsa da...
- Tercih edilen uçak tipi ve beğeniler, anın gözde olanları ile paralel ihtiyaçlar ile şekillenmiş; F-4 uçakları Atom Pilotluğu yapılan F-100 uçaklarının önüne geçmiş.
- Ülkemizde bir başka ülkeye ait düşürülen ilk uçağın Irak'a ait imiş...
- Pilot hayali AkroTim uygulamasının Diyarbakır'da 1950'li yılların sonunda F-84F uçakları ile başlatılıp 27 Mayıs etkisi ile sonlanmış.
- Tedirgin eden manş çekmeleri mühimmatta zayıyatı oluşturmuş.

İnsansız hedef uçaklarının, tedirginliği azaltma etkisi açık; gelişsin dilerim.

- Kışlaya bulaştırılan siyasetin etkisinin hiç değişmiyor; sonuç acıları farklı olsa da...
- Kıbrıs sorunu kaynaklı uçuşlarda şehit Ceniz Topel' minnetle andım.
- Nükleer muharebe havacılığı ile başlayan kitaplı (yazılı/kayıtlı) havacılık faaliyetin kurumsal nüfuz gelişimine dair..

Havacılığı açıklarken kullandığım "Yazılanı doğru yapan, yaptığını doğru yazan meslek" tanımına çok güzel bir kaynak oldu...

- Yazılı/kayıtlı havacılık kapsamında, kuvvet genelinde yazılı doküman oluşturma ve yazının "Anlanması, Okunması, Göz Gezdirilmesi" ile kullanma alışkanlığı kazandırılması öncülüğü ile (E) Hava Pilot Orgeneral S. NECİOĞLU'nu minnetle andım.

Bu konunun,

- Lojistik sahada oluşturulan "Silah Sistem Sorumluluğu (SSS)" ve bu sorumluluğun "Teknik, Fon ve Malzeme" yönetim sorumlulukları ile belirlenen ana işlev sütunlarında öncülüğünü yapan (E) Hava Pilot Tümgeneral B. AYDIN'ı,

- Teknoloji Merkez'leri hiyerarşik yapısı içinde fabrika seviyesinden kullanıcı seviyesine kadar her katmanda,
 - "İş Kontrol Dokümanı" çerçevesinde "usul - nitelik - kaynak - zaman" ayrıntısında iş sürecini açıklayan "İş Planı" hazırlamak, ve
 - Onu bilgisayar destekli izleme sisteminde (FYGS) kullanılır hale getirmek, için Eskişehir İkmal Bakım Merkezi'nde amaç ve emek birliği yaptığımız, (E) Hava Y. Mühendis Tümgeneral F. AYDINMAKİNA, komutanlarım ve çalışma arkadaşlarımı, da aynı minnet ile anıyorum.
- Çevre bilinci kazandırılması gayreti ve komutanın başının çevirdiği yerin yeşermesi mucizesi denince "Çam-Çim-Gül-Bordür-Asfalt" beşlemesi ile akla gelen (E) Hava Pilot Orgeneral T. ŞAHİNKAYA'yı minnet ile anıyorum.

Eş zamanlı olarak, rüzgâr estiğinde gözün görmediği toz bulutları arasında kalan Eskişehir İkmal Bakım Merkezi'ni bugün yörenin en güzel bahçelerinden biri haline getirmek için amaç ve emek birliği yaptığımız, (E) Hava Y. Mühendis Tümgeneral S. KAVUŞTU, komutanlarım ve çalışma arkadaşlarımı da aynı minnet ile anıyorum.
- Bir yabancı dilde konuşma ile yabancı dil kullanılarak görev yapma karşılaştırması ile "yabancı dil" bilme becerisinin farkını ve etkilerini,

Hava Kuvvetleri'nde yabancı dil bilgisini ayrıcalık olmaktan çıkarıp gereklilik haline getiren anlayışla oluşturulan dil okullarını düşünen, kuran ve işletenleri, öğrenilen dilin de desteği ile çalışmalarda "yabancıdan ulusala dönüşümüne" olanak tanıyanları minnet ile anıyorum.
- Operasyonda iletişimin ve iletişim aracının önemini,

Hava Kuvvetleri'nde iletişim ve bilişim araçlarını ayrıcalık olmaktan çıkarıp gereklilik haline getiren anlayışı ile Eskişehir İkmal Bakım Merkezi'nde oluşturulan alt yapı ve uygulamaları düşünüp hayata geçirenleri minnet ile anıyorum.
- Yazılı eser oluşturma, hele de kitap yazıp yayınlamanın zorluğu hep var.

Ülkenin en gelişmiş teknolojilerine sahip süreçleri ve alt yapıları o efsane ekibimle oluşturduğumuz 1990'lı yılların yarısından itibaren, değerli mühendislerle bir yandan da ilgili makaleleri bilimsel bir titizlik ve yapıda hazırlamaya başladık; meslek içi eğitimlerimizde de kullandığımız yayınları da yapmaya başladık.

Üniforma içindeki meslekî kariyerimin sonu yaklaşırken, bunları bir "Görev Sonuç ve Devir-Teslim Raporu" anlayışı ile bütünleştirerek kapsamlı bir yayın haline getirdik ve 2003 yılında son şeklini verdikten sonra ilgili üniversiteler, kurum ve kuruluşlar ile meslek organizasyonlarına basılı ve dijital formatta gönderdik. Turbo hava aracı güç sistemleri (motor) sahasında ülkemizin en kapsamlı Türkçe yayını olan "Uçak Motorları Entelektüel Sermaye Geliştirme Serisi" isimli bu değerli esere katkı sağlayıp destekleyenleri minnet ile anıyorum.
- Kümülüs bulutu ile dönerde, işkembe ile koordinasyonda yeterlilik değerlendirilebiliyor.
- Yoğun telefon trafiğinde, "Bir şey yok..." başlangıcı iletişim ön gerilimini azaltabiliyor.
- Bireyi ön planda tutan toplumlarda "Sessizlik Zamanı" gibi öncelikler askeri uygulamaları sınırlandırabiliyor; hem de en üst seviyede...
- Asker hayatı **5T** (Tevellüt, Tayin, Terfi, Tekaüt, Tedfin) ile özetlenebiliyor ve elemanın son dört T aşamalarını izleyen bir kurum Türk Silahlı Kuvvetleri...
- Mesleğin yaşanmışlıklar hayatın yaşanAMAmışlıklarını besleyebiliyor; AMA önemli!
- Geçmişini bilerek geleceğin daha iyi planlanacağını idrakinde hazırlanan "Büyük Türk Havacıları" çalışmaları yapılmış...

"Ancak, kavranmış doğru bir geçmiş geleceğin pusulası olabilir!" sözüme doğru bir kaynak daha bulmanın sevinci tarafı edilemez...
- Hava Harp Okulu Komutanın öncelikli görevi pilot adayları subay yetiştirmek.
- Hava Harp Okulu'nda bireyi odak alan düzenlemeleri yeterlilik ve etkinliğin artışına katkı sağlamaktadır.
 - Öğrenciye inisiyatif verilmelidir. Başbakan Dr. Turhan Feyzioğlu'nun bir konuşmasında yer verdiği, John Stuart Mill'e ait, "Vatandaşlarının kendi elinde daha itaatkâr birer alet haline gelmeleri için onları küçüştüren bir devlet, sonunda

anlayacaktır ki, küçük insanlarla gerçekten büyük işler başarmaya imkân yoktur.” sözünden çıkarımla büyük bir hava kuvveti için bu gereklidir.

- *Askeri öğrenci dürüst ve doğru olmalıdır; bu yönde teşvik edilmelidir; ABD Hava Harp Okulu öğrencileri için sloganlaştırılan kural seti: “Yalan söylemeyeceğiz, çalmayacağız, kandırmayacağız, ne de aramızda bunu yapanlara kayıtsız kalacağız. |“We will not lie, steal, or cheat, nor tolerate among us anyone who does.”*

Ortaokul seviyesinde 1936 yılında kurduğu Gök Okulu’nda öğrencinin ilkelerini, “İşretten, oyundan, iffetsizlikten, eğrilikten, tembellikten, zulüm karlıktan sakınız” olarak belirleyen ve yayınlayan ve öğretim süreçlerinde arayan Nuri Demirağ ve çalışma arkadaşlarını destekleyenleri minnet ile anıyorum.

- *Sivil kıyafetle çarşı izni uygulaması sürdürülemedi.*
- *Muharipjet uçağı pilotluğu için,*
 - *Citius (Daha Hızlı),*
 - *Fortius (Daha Güçlü),*
 - *Altius (Daha Yüksek),**etkileyici bir slogan setidir.*

Bu bölümde yapılanlar, “CAN’CA Türkiye’de, Endüstrinin Gelişiminde İz Bırakanlar” kitabımın “İstanbul Teknik Üniversitesi” isimli son bölümünde yer alan Mehmet Refik (Fenmen) Bey ve uygulamalarını anımsattı bana...

Mühendis Mekteb-i Alisi ilk müdürü olarak görev yaptığı (20.03.1909-28.09.1913) arasında, okulda Avrupa seviyesinde mühendis yetiştirilebilecek çağdaş teknolojiyi öğrencilere aktarabilmek için yenilikler uygulamaya koyan Mehmet Refik Bey’in o çabalarını anımsadım; kendisini minnet ile anıyorum.

- *Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüdler (ATASE) Başkanlığı arşivlerinde, Cumhuriyet dönemindeki isyanların %70’ini baş desteleyeninin İngiltere’nin olduğu 36 isyanı da kapsayan çoğu eski Türkçe 8 milyon belgenin erişimi çalışmaları başlatılmış.*

MSB Arşiv ve Askeri Tarih Daire Başkanlığı’nın 2020 yılı yaz aylarında erişime açtığı (Kaynakçada yer alan) hazine niteliğindeki yayınların başlatıldığı belirtilen çalışmaların devamında elde edilen sonuçlardan olduğunu öngörerek bu değerli eserlerin yeniden erişimine katkı sağlayıp destekleyenleri minnet ile anıyorum.

- *Yaşanarak hissedilen haksız ve mesnetsiz baskılara karşılık olarak kaleme alınan “Makedonya Yunan Değildir” kitabının sebep olduğu Makedonya Cumhurbaşkanı daveti ve Cumhurbaşkanı Gjorge İvanov ve eşi Maya’nın ev sahipliğinde soy köküne dönüşün yarattığı duygusallık...*

Makedonya Cumhurbaşkanı eşi Maya İvanov ile, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğündeki ikinci devlet görevim kapsamında, Nisan 2018 sonunda Antalya’da düzenlediğimiz bir “Türkiye – Asya Havacılık Konferansı” sırasında tanıştım.

Sevgili Maya, sorumluluğumda düzenlenen etkinlik konukları arasında bulunan Makedonya Cumhuriyeti sivil havacılık otoritesi genel müdürü sevgili Goran’ın ekibindeydi.

Etkinlik resmi süreçleri dışında kendisine Cumhurbaşkanlığı Protokolü uygulanan sevgili Maya da eşim ile Makedonya’ya davet etmişti.

Görevim süresinde zamansızlık nedeni ile bu ziyareti yapamamıştım; bu anı ile o mutluluğu ve etkisini okuyunca ben de yaşamış oldum.

- *Mısır’a, kendilerinden tank alma karşılığında üretilerek satılan 46 adet F-16 uçağı sonrası tanktan vazgeçilmesi ülkeler arasında gerginlik oluşturmuştu.*

ABD Hava Kuvvetleri F-16 Sistem Program Ofisi içinde 2000 – 2002 yılları arasında Türkiye’nin F-16 programlarından sorumlu F-16 Türk Kıdemli Milli Temsilciliği görevinde iken, Mısır’dan Jeep Cherokee temini programının görevimin bir parçası olması ilk önce garip gelmiş, F-16 uçak programı ilişkisini sonrasında anlayabilmişim. Bu kitap ile konunun tanka uzanan başlangıcını öğrendim.

- *Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri gezisi anılarında dikkatimi çekenler:*
 - *"Post Kaptırma..." sözümüzün Kırgızistan'daki "Post Kapma Yarışı"na uzanan kaynağı ...*
 - *Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden birinin Devlet Başkanına atıfla belirtilen "Çekik gözlü gittiniz, çakır gözle döndünüz" sözü ve iş beceriksizliğimiz.*
 - *E. Elçibey'in yaşanmışla yoğrulduğu anlaşılan "Tarih İdeolojinin anasıdır." sözü...*

...

Muharebe şartlarında eğitime inanmış, diplomasinin kıvraklığına ve mesleki nezaket ile şekillenen protokol anlayışına sahip bir hareketçinin imrenilecek meslek serüveni, benim için bu otobiyografinin özet tanımı...

...zaman zaman yeteri kadar destek alınamadığını hissetsem de, olanla yetinmeden geliştiren o pırlıtlı mesleki kariyer tamamlandıktan yıllar sonra bile, o ulu ocağın içinde bulunduğu zor durumda yeniden göreve hazır olduğunu taahhüt edebilen vefayı da unutmamam gerek.

Kitabın her bir bölümünden çıkarılacak derslerin de yaşı olmadığını değerlendiriyorum, özellikle de benzer mesleki gelişimle bugün ilgilenenler açısından; bu şansa sahip olabilenler keyifle okusun!

Bu vesile ile, askeri pilotluk ve dolayısıyla pilotluk mesleğinin geçmişinde ve bugününde pay, düş, düşün ve emek sahibi olanlardan ve büyük bir onur ile icra edenlerden aramızdan ayrılmış olanlara rahmet ve bizimle beraber olanlara bitimsiz sağlık dileyerek, böyle güzel bir eseri hazırlayan ÖZNAL Komutan'ımı bir kez daha minnetle anıyor, Erdoğan ağabeyime Can-ı gönülden teşekkür ediyorum.

KAYNAKÇA :

1. Can EREL; "[CAN'CA Havacılık Buluşmaları](#)"; Ankara, 2019.
 - Eskişehir ile Gelen(ler) - 1 "[Demiryolu & Eğitim](#)"
 - Eskişehir ile Gelen(ler) - 2 "[Otomotiv & Havacılık](#)"
2. Can EREL; "[CAN'CA Türkiye'de, Endüstrinin Gelişiminde İz Birakanlar](#)"; Kitap, Ankara, Mart 2014.
3. Can EREL & Uçak Motor Mühendisleri; "[Uçak Motorları Entelektüel Sermaye Geliştirme Serisi](#)"; 1'nci HİBM Mesleki Yayını, Eskişehir, 2004.
4. Erdoğan ÖZNAL; "[Protokol Görgü - Nezaket Kuralları](#)"; Kitap, Genelkurmay Başkanlığı Yayınları; Ankara, 1992.
5. MSB Arşiv ve Askeri Tarih Daire Başkanlığı Yayınları:
 - [Atatürk Serisi](#)
 - [Osmanlı TSK Tarihi](#)
 - [Çanakkale Harbi](#)
 - [İstiklal Harbi Serisi 1](#)
 - [İstiklal Harbi Serisi 2](#)
 - [Birinci Cihan Harbi](#)
 - [İkinci Cihan Harbi](#)
 - [Diğer Konular](#)